

здійснюється, як правило, за допомогою тестових завдань закритого та відкритого типу: визначення твердження як достовірного або недостовірного, встановлення лексичних відповідностей, вибір однієї правильної відповіді з двох / трьох / чотирьох, вибір декількох правильних відповідей, співвіднесеність, заповнення пропусків у реченні (відповідної часової форми дієслова тощо), завдання зі словотворення лексичних одиниць) та написання есе за запропонованою ситуацією.

Використання освітньої платформи *Moodle* сприяє систематичному професійно-орієнтованому навчанню, де враховується індивідуальний темп студента, його можливості. Цей сервіс постійно видозмінюється та доповнюється, пропонуючи нові рішення в освітньому процесі. Інформаційно-комунікативні технології, які наразі стрімко впроваджуються у процес навчання, сприяють розвитку у студентів навичок самостійної роботи, пошуку додаткової інформації, активізації їх творчих ресурсів.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.

2. Романюк С. Дистанційне навчання англійської мови у процесі професійної підготовки майбутніх юристів: стан та перспективи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». 2015. №1(9). С. 171–176.

Бугайко Юлія Олексіївна,

науковий співробітник Київського
регіонального центру Національної академії
правових наук України, доктор філософії
в галузі «Право»

ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ ВОЄННОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Розширення та загострення збройної агресії Російської Федерації (далі – росія) щодо України 24 лютого 2022 р. зумовило введення воєнного стану в державі та внесення значних численних змін до терміносистеми національного законодавства України. В умовах такого особливого правового режиму як воєнний стан серед найбільш актуальних питань у контексті лінгвістичного забезпечення національного законодавства України постає застосування воєнної термінології (не слід плутати з військовою, що стосується військової справи) у нормативно-правових актах, як-от: «*держжава-агресор*», «*держжава-терорист*», «*органи держжави-агресора (держжави-терориста)*», «*збройна агресія*», «*агресивна війна*», «*агресивні воєнні дії*», «*терористичний акт*», «*збройний конфлікт*», «*воєнний конфлікт*» тощо.

Зазначимо, що в Україні воєнна термінологія використовувалась задовго до актів агресії щодо України (анексія Автономної Республіки Крим, окупація Донецької та Луганської областей, та в решті-решт повномасштабне збройне вторгнення росії на територію України) у різних за галузевим спрямуванням нормативно-правових актах. Так, термін «збройна агресія» вперше було вжито у 1991 році у Законі України «Про оборону України» № 1932-ХІІ від 06 грудня 1991 р., термін «*держава-агресор*» – у 1998 році у Законі України «Про кінематографію» № 9/98-ВР від 13 січня 1998 р., терміни «*агресивна війна*», «*агресивні воєнні дії*», «*терористичний акт*» та «*воєнний конфлікт*» – у 2001 році у нормах Кримінального кодексу України № 2341-ІІІ від 05 квітня 2001 р., термін «*держава-терорист*» – у 2003 році у Законі України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-ІV від 20 березня 2003 р. та ін.

Після окупації частини території України у 2014 році зазначені вище терміни отримали «паралельні» нові значення у низці інших нормативно-правових актів. Наприклад, у 2015 році у постанові Національного банку України «Про затвердження Положення про порядок видачі юридичним особам ліцензії на надання банкам послуг з інкасації» № 926 від 24 грудня 2015 р. «з'явилося» нове визначення терміна «*держава-агресор*»: «це держава, що здійснює/здійснювала збройну агресію проти України в значенні, наведеному в статті 1 Закону України «Про оборону України», яке розширює зміст терміна «*держава-агресор*», що закріплене у Законі України «Про кінематографію» № 9/98-ВР від 13 січня 1998 р, та водночас створює суперечність з його дефініцією. У 2017 році у положеннях Наказу Міноборони України № 164 від 23 березня 2017 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України» термін «збройна агресія» отримав відмінне від закріпленого у приписах Закону України «Про оборону України» № 1932-ХІІ від 06 грудня 1991 р. визначення: «це протиправне застосування збройної сили однією державою проти суверенітету, територіальної цілісності чи політичної незалежності іншої держави», яке значно звужує зміст поняття збройна агресія порівняно з визначенням, закріпленим у вищезазначеному законі. Наведені вище термінологічні неузгодженості є порушенням правил законодавчої техніки та потребують якнайшвидшого усунення шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів для уніфікації воєнної термінології з метою її правильного застосування у процесі реалізації правових норм.

Також після актів агресії щодо України у приписах Закону України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21 червня 2018 р. було введено новий термін «збройний конфлікт», який згодом почав використовуватись і в положеннях Кримінального кодексу України, де водночас закріплено синонімічний термін «*воєнний конфлікт*». Проте зауважимо, що Кримінальний кодекс України не містить дефініцій термінів «*воєнний конфлікт*», «збройний

конфлікт», «агресивні воєнні дії» та «агресивна війна», що ускладнює кваліфікацію злочинів, елементами яких є зазначені терміни. Хоч і почастішали значення деяких понять містяться у міжнародно-правових актах, приміром, термін «агресія» роз'яснено у резолюції XXIX сесії Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 р., однак, вона має лише рекомендаційний характер.

Закріплення термінів «*держава-терорист*» та «*органи держави-терориста (держави-агресора)*» у Законі України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» № 2265-IX від 22 травня 2022 р. серед інших законодавчих термінів у контексті війни отримало найбільшого розголосу. Як під час підготовки проекту зазначеного закону, так і після набрання ним чинності відбувалися палкі дискусії у ЗМІ, фахових, експертних та наукових колах щодо вибору між термінами «*держава-агресор*» та «*держава-терорист*» на позначення росії як держави-злочинця проти миру й людства. Адже від вибору одного з цих термінів залежить ступінь негативних наслідків для росії.

Принагідно зауважимо, що зазначені терміни повсюдно використовуються як тотожні чи синонімічні, що є хибним, адже між ними існують суттєві лінгвістичні та юридичні відмінності. По-перше, слово *агресія* (з лат. *aggressia*) означає «напад», а *терор* (з лат. *terror*) означає «страх, жах» [3]. По-друге, термін *агресія* і похідні від нього терміни юридично визначаються як національним законодавством, так і актами міжнародного права, тоді як термін *тероризм* лише національним законодавством.

Так, визначення поняття *агресії* та перелік актів агресії дається і в Законі України «Про оборону України» № 1932-XII від 06 грудня 1991 р., і в резолюції XXIX сесії Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 р., відповідно до якої під агресією слід розуміти застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності чи політичної незалежності іншої держави або будь-яким іншим чином, що несумісний зі Статутом ООН [4].

Щодо поняття *тероризму*, то з системного аналізу положень міжнародно-правових актів, зокрема чинних міжнародних договорів та резолюцій Генеральної Асамблеї ООН слідує, що кваліфікуючі ознаки терористичних актів та відповідальність за них визначаються нормами не міжнародного права, а національного кримінального права. Зокрема у Міжнародних конвенціях «Про боротьбу з бомбовим тероризмом» від 12 січня 1998 р. та «Про боротьбу з фінансуванням тероризму» від 9 грудня 1999 р. визначено: «Кожна держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для: а) визнання кримінальними злочинами згідно з її внутрішнім законодавством злочинів, зазначених у статті 2; б) встановлення за ці злочини відповідних покарань з урахуванням тяжкого характеру цих злочинів» [1; 2].

Тобто норми міжнародного права не містять положень, які б визначали діяння держави як акт тероризму та встановлювали б відповідальність держави за таке діяння. Тому вчинення терористичного акту не є підставою для притягнення держави до міжнародно-правової відповідальності, а застосування терміна «*держава-терорист*» замість терміна «*держава-агресор*» для України становить перешкоду у притягненні росії до міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію.

Вище військово-політичне керівництво росії та російські військовослужбовці, які використовують зброю для масових вбивств цивільного населення, цинічного знищення та руйнування цивільної та критичної інфраструктури України, є не лише терористами, а й злочинцями проти миру й людства. Тому їх відповідальність має визначатись нормами не тільки національного, а й міжнародного кримінального права, зокрема нормами Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Проте Верховна Рада України його досі не ратифікувала.

Тож термінологічні різнобій та суперечності у позначенні та визначенні понять, що належать до воєнної термінології, брак законодавчих дефініцій воєнних термінів, а також закріплення некоректних позначень політично та юридично значущих воєнних термінів у законах України та інші термінологічні вади законодавства вже сьогодні (а ще більше згодом) стають на заваді у процесі застосування правових норм, спрямованих на притягнення до відповідальності держав за збройну агресію, яка здійснюється на території України.

З огляду на зазначене вище задля правильності застосування воєнної термінології у національному законодавстві України та ефективної реалізації його норм вважаємо за необхідне вжити таких заходів:

- на законодавчому рівні слід переглянути та уніфікувати воєнну термінологію, що вживається у нормативно-правових актах України, з урахуванням стандартів НАТО;

- визначити та чітко окреслити склади таких кримінальних правопорушень як «*заклики до агресивної війни*», «*розв'язування воєнного конфлікту*», «*ведення агресивних воєнних дій*» та ін. у Кримінальному кодексі України задля їх коректної кваліфікації;

- ратифікувати міжнародні договори у сфері боротьби зі збройною агресією, які матимуть імперативний характер та неминучі негативні наслідки для держави-агресора.

Список використаних джерел

1. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 15.12.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374#Text.

2. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text.

3. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl>.

4. Определение агрессии. Утверждено резолюцией 3314 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 14 декабря 1974 года. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/instree/GAres3314.html>.

Доценко Олена Леонідівна,
доцент кафедри української мови
Національного університету «Києво-
Могилянська академія», кандидат
філологічних наук, доцент

БАГАТОГОЛОСНЯ УКРАЇНИ: ДИСКУРС НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Україна має давні традиції унормування мовного питання. За відсутності спеціального нормативного акта, який би врегулював статус мов представників національних та етнічних меншин, а також регіональних мов, перелік таких меншин наведений у Законі України *Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин*, ухваленому Верховною Радою України 2003 року. Статтею 2 цього документа визначено, що «положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської» [1]. Ухвалений з другого разу, цей нормативний акт і визначені українським законодавством положення Хартії, що застосовуються до названих мов, були цілком зорієнтовані на розширення сфер використання російської мови.

Розмитість визначень ключових понять Хартії та закону, яким її ратифіковано в Україні, призвела до порушення питання про необхідність перегляду положень Хартії щодо їх відповідності Закону *Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов та мов меншин* і мовного законодавства України в цілому. Відповідно до норм аналізованого закону про ратифікацію Хартії однакового правового статусу набули національні мови, які є державними у країнах, де відповідні нації є титульними (білоруська, болгарська, грецька, молдавська, німецька, польська, російська, румунська, словацька, угорська); кримськотатарська – мова корінного етносу України; гагаузька – мова етносу, значна частина представників якого живе в Бесарабії. Неоднозначною видається ситуація з виокремленням з-поміж меншин, на які поширена дія Хартії, – єврейської, адже в жодному документі не йдеться про те, яка саме мова має отримувати державну підтримку в Україні, – їдиш (мова східноєвропейських євреїв, яка не є офіційною мовою держави Ізраїль, якою проте створені визначні твори єврейської культури, що стали надбанням України й усього світу) чи іврит (державна мова в Ізраїлі), а можливо, й обидві ці мови. Зауважмо, що в цьому законі